

все на гръцки пакъ. Споречквания голѣми въ самата църква между дѣцата отъ гръцкото и българското училища, кой и на кой языкъ да каже апостола. Това споречкване отъ дѣцата по-сетнѣ прѣмина и въ бацитѣ имъ, щото единъ день подиръ черковния отпущкъ, когато тия послѣднитѣ останяхъ въ черковния дворъ да разискватъ тоя въпросъ, станж добра схватка помежду имъ — до бой; волята на жалаущитѣ да се чете въ църквата всичко на български прѣдолѣ, и гръцкитѣ книги се вдигнахъ свѣршено. Намѣрихъ се измежду махленитѣ ни и такива благочестиви хорица къмъ гръцкото църковно пѣние, които не разбирахъ нищо по гръцки языкъ, но искахъ богослужението на него языкъ, та ходихъ да се тжжътъ на Митрополията срѣщо изгонванието му отъ църквата, разбира се, безуспѣшно. Това бѣше около 1848—50 год.¹⁾

И така, слѣдъ завръщанието ни отъ хаджилжкъ, както по-напрѣдъ казахъ, гръцкото ми образование се прѣкрати почти принудително, вслѣдствие изгарянието на гръцкитѣ училища, безъ която случайность не зная кога щѣше то да се свърши и кога щѣше да почне българското ми образование. По нѣкога и стихитѣ се намѣсватъ въ сждбата на човѣка за едно ново проявление и направление въ живота му.

Като постѣпихъ въ българското класно училище при даскала Пеня, първата книга, която той даде на ново сформирания класъ въ изучаване прочитъ на българский языкъ, бѣше туку що излѣзлата на скоро книга „Царственникъ, или история болгарская,“ издадена, както се казваше и знаеше, отъ Христяка Павловича Дупничанина, учителъ въ Свищовъ.

¹⁾ Нищо неестественно въ това. *Навикътъ е стора натура.* Бѣше вече въведенъ българския языкъ въ всичкитѣ търновски църкви, когато единъ нашъ търновець, знающъ гръцки, та *псалтуваше* въ църква — тогива самитѣ граждани изпълнявахъ тая длъжность, която по-сетнѣ почнахъ да заематъ платени *псалтове* — правеше слѣдующето филологическо сравнение между гръцкия и българския язици прѣдъ мене (това бѣше прѣвъ год. мѣжду 1850—60): 'Н Ζωοδόχος πηγή какво меко и сладко се чува — незнаеше бѣдния джмата *мелодически* — а пъкъ „животворящия источникъ“ — натѣргено изговаряше шипящитѣ букви — какво грозно се чува.“ — Когато се навикне ухото ти на чуванieto имъ, и тѣ ще ти се видѣтъ тѣй сладки, като гръцкитѣ, му възразихъ. Други единъ, по *аклялия*, други пакъ, почна да критикува: „Какво търсятъ тѣзи турски думи въ църква да ги казва попа: *ище* молимъ са, *ище* молимъ са.“ Бѣдния вземаше значението на турското *ище* гитимъ, *ище* гелдимъ. Расправихъ му, че това не е турското *ище*, а българското наше *оиче* и по черковно *ище*. Знаеш и помнеш имената на тия мои съграждани, но и пѣма защо да ги обаждамъ. Тѣ отдавна сж покойници. Богъ да ги прости!